

DROŹDŹE (67) *sb pl t*

ż- (58), -z- (3); -dź- (38), -dz- (23).

o oraz e jasne.

N drożdże (25). ◇ G drożdży (25). ◇ A drożdże (5). ◇ I drożdżami (9). ◇ L drożdżach (3); -äch (2) *BielKom*, *BudBib*, -ach (1) *SienLek*.

Sł stp: drożdża, *Cn notuje*, *Linde także XVI – XVIII w.*

*Nieczystości, męty w płynach, osad; faex Mącz, Calep, Cn; spissamentum Mącz; flocces, crassamen in fundo omnium liquidorum subsidens Cn (67) : Fex vel Faex, Drożdże/ Sordes cuiusque rei Mącz 125c; Spissamentum, Treść/ drożdże/ miękiny y włzelákie oštátki z wyžetych á wybitych rzeczy. Mącz 409b, 125c [2 r.]; Kiedy gnoy iáko drożdże rzadki: známienueie niedobre przechowanie *SienLek* 20, 190; Defaeco – Zdrozdzi chędozę. *Calep* 294b, 405b [2 r.].*

Wyrażenie: »drożdże octowe« (1): Albo weźmi owczych bobkow/ miętki/ y płodziżczkowego pierza/ drożdży octowych/ á opichowey wodki/ wdrob chlebá białego *SienLek* 86v.

[*W przen*: Z taką gromádą/ bez włzelákiego przeboru zebrána/ ábo rádniey z drożdżami ludzi niecnotliwych/ ktorzy y Bog y ludzie nienawidzą/ przeciw tak wielkiemu nieprzyjacielowi wrzкомо świętą woynę wiedzimy. *BusLic* 40.]

Przen: *Złości, złe nałogi* (2) : A cżáfu onego/ trząść będę Ierufzalim z kágáncámi/ á náviedzę męże odpoczywájące ná drożdżach iych [*defixos in faecibus suis Vulg*]/ ktorzy mowią w fercu fwem/ Nie wczynił dobrze Iehowá/ ani złe. *BudBib Soph* 1/12, I 460a *marginis*.

a. *Osad, męty w napojach fermentujących, winie lub piwie; poślednie wino* (35) : Piwa mętnego dla drożdży, młodego nie vwarzonego dobrze/ z zatęchłych beczek/ [...] nie piy. *FalZioł* V 64v, V 64v; *GlabGad* 18v; Rádby mowil nie może/ bo gárdło zálepił/ Drożdżami/ bo z wieczorá bárzo ná fchyłku pił. *RejWiz* 66v, 13; *HistRzym* 112v, 113v; Ano ieden zgore od gorácości/ drugi zgnije od drożdży/ dolewáiąc zázwdy tey fkorzáney beczki/ w ktorey vftáwicznie kílnie/ á drożdże lie márne w żoładku vftawáią. *RejZwierc* 61v, 142, 237v; *WerGośc* 226 [2 r.]; Kędy rofchod piwny wielki/ ma to wżyftko bydź znác ná świniach: bo tám młotá y drożdży doštátek będzie. *GostGosp* 110, 136; DAwnościé ná tym Chlebie/ á przecię niewiećie/ Iák drozde [!] w brzuchu ieżdząc/ wćilzyć możećie. *PaxLiz* E3v, E3v.

Zwroty: »drożdży, drożdżami opić się; drożdży pić« [*szyk zmienny*] (2 : 1; 1): Bo o tym vftáwicznie myfli iáko świniá/ By lie zázwdy márnemi drożdżami opilá. *RejWiz* 28; *HistRzym* 112v; *RejZwierc* 62, 142.

»śmierdzieć drożdżami« (1): Suknia śmierdzi drożdżami/ czapká gdzyeś ná łáwie/ Pátrzayże krotochwile w tákíey miłey fpráwie. *RejWiz* 16v.

»utonąć w drożdżach wszytek« = *być nałogowym pijakiem* (1): [*Bachusie*] Gorfzyś iefzcze niż dobytek/ Boś vtonął w drożdżach wżytek [...] Práwie tve mieyfce w wychodzie Bo zátrącałz fżpetnym kwáfem *BielKom* F.

Wyrażenie: »drożdże winne« = *acinatium Mymer*¹, *BartBydg* [*szyk 2 : 2*] (4): *Mymer*¹ 19v; *BartBydg* 4v; Sok złohtogłowow z drożdżami winnymi á zmirrą á ftrochą fzafranu zmiefzany ieft dobrze ná ięcżmyki y ná opuchlinę *FalZioł* I 15d, I 16c.

[Szereg: »lagier abo drożdże«: Powiadaia też gdyby wino stało długo na piwńszym lagrze (abo na drożdżach popoľku) tedy gdy ciepło przydzie tak fie vino łnim złączy á łmaku iego nabędzie *Cresc 1549 344 (Linde)*.]

W przen (5) : ciało y krew bożą/ w wta pługawe bierzą/ y na drożdże ładziaią [*po pijanemu przyjmują komunię św.*] *SeklWyzn Ev; LubPs R4; V páná w ręku pełna czálzá łtoi Przykrého moľczu: tym złe ludzi poi/ Leiąc im drożdże/ y iad niewidomy W gardziel łakomy [Vulg Ps 74/9]. KochPs 112 [przekład tego samego tekstu LubPs R4]*

Zwrot: »drożdże (wy)pić« (2): wđdam iednák drożdże iego nie wynilzczone [veruntamen faex eius non est exinanita]: będą pić wľyłtcy grzełnicy źiemłcy. Leop Ps 74/9 [przekład tego samego tekstu] BibRadz Ps 74/9.

a. *Winny komieł, stwardniały osad, pozostałść w beczkach i kufach po winie (3)* : Też proch łtych drożdży [*winnych*] w potrawach pożywany/ wyłulza człowieka tłułtego *FalZioł III 39b, III 39b*.

Wyrażenie: »drożdże winne« (1): Gdy wczynilz małc łtych tho drożdży winnych, ktore zową Tartarum/ przyczynilwzy Litargiriu^m, [...] á to łpołem na węgłu rołpulć/ á wełpołek miełzay *FalZioł III 39b*.

b. *Osad lub nieczystołci w oleju; fraces Mącz, Calep, Cn; amurca, flocces, magma Mącz, Cn (12)* : Examurcaria [!] ampulla, Wychędożona bányá od drożdży. *Mącz 8c, 8c, 367c*; weźmilz miodu czyłtego tyle troie/ á drożdży łniánego oleiu tyle ósmioro *SienLek 47v*; Examurcari – Drozdze zoleiu zbieram. *Calep 381a*.

drożdże od czego (1): Wezmi łaien koziech, człtyrzy łoty/ [...] drożdży od łtarey oliwy/ ładła wieprzowego czo potrzeba *FalZioł V 97*.

Wyrażenie: »drożdże olejowe, oliwne« (2 : 1): Stłucz czółnek á zmiełzay gi z oleikie^m bobkowym albo zdrożdżami oleiowemi, á tim namazu y [!] parchy. *FalZioł I 5c; SienLek 158v; Calep 433a*.

Szeregi: »drożdże albo brudy olejowe« (2): Flacces, Drożdże álbo brudy oleyowe. *Mącz 129a, [idem] 135c*.

»drożdże albo ostatki« (1): Magma, Drożdże álbo ołtátki/ brudy pod oleyámi á małciámi fie wltáwáyące. *Mącz 204b*.

c. *Osad, męty w moczu (8)* : *FalZioł V [2]v*; Niewiełci mocz s przyrodzenia bielłzy iest niż męłki/ á wiecey w nim drożdży. *SienLek 25, 21v, 25*.

Wyrażenie: »drożdże moczowe« (1): ogládalz téż oboie [*hałun i sól*] w włdżonych drożdżách moczowych *SienLek Vvv4*.

Szereg: »ustanie albo drożdże« (3): A iefli [*widzisz*] wltanie álbo drożdże łą czarne/ známieł iest łmierci. *SienLek 26, 25v [2 r.]*

Synonimy: mięłkiny, ostatki, trełć; a. lagier; a. wajnsztan; b. brudy, nieczystołci, »ostatki olejowe«; c. nieczystołć, ustanie.